

גמ' ב"ק (יא:) - בכור שנטרף

רב דניאל שטיין

א. רמב"ם (פי"א ביכורים ה"כ) - מי שלא בכרה אשתו וילדה זכר ונקבה ואין ידוע אי זה מהן יצא ראשון אין כאן לכהן כלום, ילדה שני זכרים אף על פי שאין ידוע אי זה מהן הבכור נותן ה' סלעים לכהן, מת אחד מהן בתוך ל' יום פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה, מת האב בין בתוך שלשים יום בין אחר שלשים יום, בין שלא חלקו האחים בין שחלקו, ינתן מן הנכסים ה' סלעים לכהן שכבר נתחייבו הנכסים. [כס"מ (שם) - הטור כתב על זה ואינו נראה כן בגמרא אלא אם מת האב תוך ל' יום אפילו לא חלקו פטורים ואם מת לאחר ל' יום אפילו חלקו חייבים].

ב. נמק"י (ה. בדפי הרי"ף) - שנולדו בו סימני טרפות בתוך ל' יום כיון דטרפה אינה חיה אף ע"פ שלא מת בתוך שלשים יום אין פודין אותו דכמת הוא חשוב ודוקא שנולדו בו סימני טרפה בידי אדם או בידי בהמה או שנפל מן הגג ונשתברו רוב צלעותיו אבל אם חלה אף על פי שאמדוהו למיתה בתוך שלשים יום כיון דחיה שלשים יום חייב לפדותו דלא כמת חשיב דאפשר הוא דחיה.

ג. רא"ש (פ"א סי' י"ב) - בכור שנולד לו סימן טריפה בתוך שלשים יום וחי זמן גדול לאחר שלשים יום אין האב חייב לפדותו ואפי' למ"ד טריפה חיה דגזירת הכתוב הוא דדרשינן פדה תפדה יכול אפילו נטרף בתוך שלשים יום ת"ל אך חלק.

ד. חי' המאירי (שם) - ויש מפרשים בה אפילו נטרף ולא מת ר"ל הואיל ונעשה טרפה בתוך שלשים ואי אפשר לו לחיות אף על פי שחי לאחר שלשים וכן הדבר מוכיח בתלמוד מנחות פרק הקומץ רבה דקאמר בנולד לו בן שני ראשים שחייב ליתן עשר סלעים לכהן והקשה מזו דבכור שנטרף ואין פודין אותו ותירץ שאני התם דבגולגולת תלא רחמנא אלמא נטרף דהכא פירושו שנעשה טרפה ומעתה מה שפירשו גדולי קדמונינו דדוקא בשנתחדש לו טרפות זה מעתה אבל אם נולד בסמני טרפות חייב לפדותו לאחר שלשים שהרי שני ראשים טרפות הוא שכל יתר כנטול דמי ופרשו עלה במסכת מנחות שנותן עשר סלעים לכהן מפני שהכתוב תלא בגולגולת יראה משמועה שהזכרנו שלא נאמר כן אלא בטרפה של שני ראשים ומטעם דבגולגולת תלא רחמנא הא בשאר טרפות לא ומ"מ הם מפרשים שאני התם דכיון דהכי איתליד ולא נטרף לאחר שנולד חייב דהא בגולגולת תלא רחמנא והוא הדין לשאר טרפיות.

ה. רמב"ם (פי"א ביכורים ה"ז) - מאימתי יתחייב בפדיון, משישלים שלשים יום שנאמר ופדויו מכן חדש תפדה, מת הבן בתוך ל' ואפילו ביום ל', וכן אם נעשה טריפה אינו חייב בחמשה סלעים.

ו. חי' הרשב"א (שם) - וא"ת א"כ היכי נפקא לן בשבת מהאי קרא דופדויו מכן חדש תפדה דכל ששהה שלשים יום אינו נפל, י"ל דודאי אי נפל הוה לא הוה מחייבא תורה לפדותו ומ"מ אפילו קים לן ביה דאינו נפל אינו בר פדיה דגזרת הכתוב היא.

ז. גמ' ב"מ (קטו.) - אלמנה, בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה, שנאמר ולא תחבל בגד אלמנה וכו'. תנו רבנן אלמנה, בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר עשירה ממשכנין אותה, ענייה אין ממשכנין אותה, שאתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה. למימרא דרבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, ורבי שמעון דריש טעמא דקרא, והא איפכא שמעינן להו, דתניא ולא ירבה לו נשים, רבי יהודה אומר מרבה הוא, ובלבד שלא יהו מסירות את לבו. רבי שמעון אומר אפילו אחת והיא מסירה את לבו הרי זה לא ישאנה, אם כן מה תלמוד לומר ולא ירבה לו נשים אפילו כאביגיל, לעולם רבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, ושאני הכא דמפרש קרא, ולא ירבה לו נשים ולא יסור, מאי טעמא לא ירבה לו נשים משום דלא יסור. ורבי שמעון מכדי בעלמא דרשינן טעמא דקרא לכתוב רחמנא לא ירבה ולא בעינן לא יסור, ואנא ידענא מאי טעמא לא ירבה משום דלא יסור, לא יסור דכתב רחמנא למה לי אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זה לא ישאנה.

ח. רא"ש (פ"א סי' א') - ושן ורגל פטורין ברה"ר דאורחיה הוא [כלומר כיון דאורחיהו לילך ברה"ר פטורים], תמיה לי מה הוצרך לפרש טעמא דפטירי משום דאורחיהו הוא הא קרא כתיב ובער בשדה אחר ודרשינן ולא ברה"ר. ואפשר שבא לפרש טעם הפסוק למה פטרתו תורה ברה"ר לפי שדרכו לילך ברה"ר ואי אפשר שילכו הבעלים אחריהן תמיד. אבל קרן חייבת ברה"ר אע"פ שדרכו לילך שם דכיון דאיועד ויודע שהוא נגחן הוה ליה למריה לנטוריה קי"ל דקנסא הוא כי היכי דלינטוריה לתוריה. ונפקא מינה מטעם זה שאם היה עץ ארוך מונח מקצתו ברה"ר ומקצתו ברה"י ודרסה עליו ברה"ר ושברה ברה"י כלים כיון שדרכה לילך ולדרוס עליו פטורין, ור' יצחק בר' שמואל לא פירש כן לקמן גבי שור יוכיח שברשות.